Lausunto 2.10.2018

Eduskunnan sivistys- ja tiedejaostolle

Viite: Asiantuntijapyyntönne 19.9.2018

Asia: HE 123/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2019

Teemat: Ammatillinen koulutus (luku 29.20); mm. uudistuksen toimeenpanon eteneminen sekä koulutustarjonnan ja resurssien riittävyys

Suomen Opiskelija-Allianssi OSKU ry kiittää sivistys- ja tiedejaostoa mahdollisuudesta lausua otsikossa mainittuun asiaan liittyen sekä lausuu eduskunnan sivistys- ja tiedejaostolle kunnioittaen seuraavaa:

Lausunnon keskeinen sisältö

- OSKU korostaa, että ammatillisen koulutuksen reformin tavoitteet olivat oikeansuuntaiset, mutta jo nyt on havaittavissa kokonaisuuksia, joiden toimeenpano vaatii aiempaa vahvempaa tukea, jotta reformille asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa.
- Ammattiin opiskelevat kokevat, että oppilaitoksilla on ollut ongelmia reformista tiedottamisen kanssa. Reformin suomia uusia mahdollisuuksia ei vielä laajasti tunneta amisten keskuudessa. Ammattiin opiskelevat kokevat, että oppilaitoksilla on haasteita vastata henkilökohtaista osaamisen kehittämissuunnitelmaa koskeviin velvoitteisiinsa. Lähes joka toinen amis toivoo, että opettajilla olisi enemmän aikaa keskustella opiskelijan kanssa hänen asioistaan.
- OSKU kiittää talousarvioesitykseen jo sisältyvää 15 miljoonan euron kertapanostusta ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanoon, mutta huomauttaa, että lisäpanostus on vielä riittämätön suhteessa ammatillisen koulutuksen tarpeeseen.
- OSKU esittää, että ammatillisen koulutuksen momentille 29.20.21 *Ammatillisen koulutuksen yhteiset menot* lisätään 11 miljoonaa ammatillisen koulutuksen HOKS-prosessin laadun varmistamiseen.
- OSKU esittää, että ammatillisen koulutuksen momentille 29.20.21 *Ammatillisen koulutuksen yhteiset menot* lisätään 15 miljoonaa, jotka kohdennetaan opettajan johdolla tapahtuvaan opetukseen ja opinto-ohjaukseen.
- OSKU korostaa, että on tarpeellista arvioida ammatillisen koulutuksen reformin vaikutuksia opiskeluhuoltoon.

Lausunto 2.10.2018

Yleistä

Ammatillisen koulutuksen uudistunut lainsäädäntö astui voimaan vuoden alusta. OSKU korostaa, että uudistuksen tavoitteet olivat oikeansuuntaiset, mutta jo nyt on havaittavissa kokonaisuuksia, joiden toimeenpano vaatii aiempaa vahvempaa tukea, jotta reformille asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa. Vielä tässä vaiheessa uudistuksen vaikutusten kokonaisvaltaisempi arviointi on liian aikaista, mutta jo nyt on tunnistettava välittömiä toimia vaativat kehityskohdat.

Oppilaitoksilla ongelmia reformista tiedottamisen kanssa

OSKU julkaisi syyskuussa AMIS 2018 -tutkimuksen, joka selvitti muun muassa ammattiin opiskelevien kokemuksia reformin toimeenpanon ensivaiheista sekä opinnoista. Kyseessä on kyselytutkimus, jonka aineisto kerättiin 19.4.-3.6.2018 välisenä aikana. Tutkimusotos on 4 583 vastaajaa. Tutkimuksesta ilmenee, että **oppilaitoksilla on ollut ongelmia reformista tiedottamisen kanssa**. Kaikista vastaajista selvästi alle puolet (43 %) kokee oppilaitoksensa tiedottaneen riittävästi uudistuksen vaikutuksista opintoihin ja jopa 36 % ilmoittaa olevansa erittäin tyytymättömiä oppilaitoksensa tiedottamiseen asiasta.

Myöskään vielä loppukeväästä **reformin suomia uusia mahdollisuuksia ei laajasti tunnettu amisten keskuudessa**: vain 44 % vastaajista koki saaneensa riittävästi tietoa siitä, mitä mahdollisuuksia työpaikalla järjestettävä koulutus uuden lainsäädännön mukaisesti tarjoaa. Yhtä suuri osuus vastaajista kokee saaneensa riittävästi tietoa siitä, miten reformi vaikuttaa arviointiasteikkoon ja opiskelijan tulevaisuudessa saamaan todistukseen. Ylipäänsä opiskelijoiden avovastauksissa, missä tiedusteltiin parhaimpia ja huonoimpia kokemuksia opintoihin liittyen, ongelmat tiedonkulun kanssa mainittiin valitettavan usein.

Opintonsa ennen vuotta 2018 aloittaneista vastaajista jopa joka neljäs (26 %) ei ole varma, mihin asti tutkinnon suorittaminen on mahdollista vanhojen tutkinnon perusteiden mukaisesti.

Henkilökohtaistamisen toteuttamisessa haasteita

Osaamisperusteisuuden vahvistaminen ja opiskelijalähtöisyyden lisääminen olivat ammatillisen koulutuksen reformin tärkeimpiä tavoitteita. OSKU katsoo, että henkilökohtaistamisen laadukas toteutuminen on selkeä edellytys sille, että tämä tavoitteet voidaan saavuttaa. Vielä keväällä **ammattiin opiskelevat kuitenkin kokivat, että oppilaitoksilla oli haasteita vastata henkilökohtaista osaamisen kehittämissuunnitelmaa koskeviin velvoitteisiinsa**. Tutkimukseen vastanneista vuoden 2018 aikana opintonsa aloittaneista opiskelijoita 75 % kertoo, että heille oli vastaushetkellä laadittu vaadittava henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma (HOKS). Vain 69 % koki, että he ovat päässeet vaikuttamaan suunnitelman sisältöön. Lisäksi yli puolelle aloittaneista opiskelijoista (52 %) on epäselvää, miten ja milloin omaa HOKSia päivitetään.

Lausunto 2.10.2018

Vuoden 2018 aikana opintonsa aloittaneista amiksista 68 % kokee, että aiemmin hankittu osaaminen huomioitiin riittävästi HOKSin laadinnassa. 69 % ilmoittaa, että koulutuksen sisällön suunnittelussa huomioitiin hänen tulevaisuuden tavoitteensa. **Vain 66 %:n mielestä HOKSin laadinnassa huomioitiin riittävästi vastaajan opinnoissaan tarvitsemansa tuki ja ohjaus**. 34 % vastaajista kokee siis, että hänen tarvitsemaansa tukea ja ohjausta ei ole huomioitu riittävästi.

Erityisen suuria haasteita oppilaitoksilla on ollut selventää opiskelijoille työpaikalla järjestettävän koulutuksen toteutusmuotoja: vain noin puolet (52 %) vuoden 2018 aikana opintonsa aloittaneista opiskelijoista kokee, että hänen kanssaan selvitettiin työpaikalla järjestettävän koulutuksen toteutusmuotojen (koulutus- ja oppisopimus) soveltuvuus oman osaamisen hankinnassa.

Ammattiin opiskelevat toivovat opettajilla olevan enemmän aikaa

AMIS 2018 -tutkimukseen vastanneista **lähes joka toinen opiskelija (49 %) toivoo, että opettajilla olisi enemmän aikaa keskustella opiskelijan kanssa hänen asioistaan**. Vastaavista 40 % vastaajista kertoo toivovansa, että opinto-ohjaajalla olisi enemmän aikaa jutella opiskelijan asioista.

22 % vastaajista myös kertoo kokevansa, että opintoihin sisältyy liian vähän opettajan antamaa opetusta.

Muutosesitykset valtion talousarvioon 2019

OSKU kiittää talousarvioesitykseen jo sisältyvää 15 miljoonan euron kertapanostusta ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanoon, mutta huomauttaa, että kyseessä oleva lisäpanostus on vielä riittämätön suhteessa ammatillisen koulutuksen tarpeeseen.

Aiemmissa kappaleissa kuvattujen AMIS 2018 -tutkimuksen valossa OSKU esittää seuraavia muutoksia valtion talousarvioon:

- **Ammatillisen koulutuksen momentille 29.20.*21 Ammatillisen koulutuksen yhteiset menot* lisätään 11 miljoonaa ammatillisen koulutuksen HOKS-prosessin laadun varmistamiseen.**

  OSKU muistuttaa, että ammatillisen koulutuksen uutta lainsäädäntöä säädettäessä lain vaikutusten arvioinnissa todettiin, että opiskelijalle laadittava henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma aiheuttaa kunkin ammatillista perustutkintoa suorittavan osalta oppilaitoksen opetus- ja ohjaushenkilöstölle yhteensä noin yhden henkilötyöpäivän verran lisätyötä. OSKU peräänkuuluttaakin henkilökohtaistamisprosessiin lisärahoitusta aiemman vaikutusten arvioinnin mukaisesti ja korostaa, että reformin tavoitteiden mukaisen HOKS-prosessin toteutuminen vaarantuu, mikäli reformin toimeenpanossa ei kohdennetusti tueta henkilökohtaistamista. Esittämämme 11 miljoonan lisäys vastaa suurin piirtein aiemman vaikutusten arvioinnin mukaista noin 10,7 miljoonan kustannuslisäystä ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjille.

Lausunto 2.10.2018

- **Ammatillisen koulutuksen momentille 29.20.21 *Ammatillisen koulutuksen yhteiset menot* lisätään 15 miljoonaa, jotka kohdennetaan opettajan johdolla tapahtuvaan opetukseen ja opinto-ohjaukseen.**

  Ammattiin opiskelevien kokemukset opintoihin sisältyvästä liian vähäisestä määrästä opettajan antamaa opetusta on otettava vakavasti. On myös huolestuttavaa, että joka toinen ammattiin opiskelevaa toivoo, että opettajilla olisi enemmän aikaa keskustella opiskelijan kanssa tämän asioista.

  OAJ:n esittämien arvioiden mukaan 15 miljoonan lisärahoituksella saadaan 312 500 tuntia opettajajohtoista opetusta, ohjausta ja tukea opiskelijoille oppilaitoksessa tai työpaikoilla.

Muut huomiot

OSKU korostaa, että on äärettömän tarpeellista arvioida ammatillisen koulutuksen reformin vaikutuksia opiskeluhuoltoon. Opiskeluhuoltopalvelut ja erityisesti varhainen tuki on myös ammatillisen koulutuksen reformin jälkeen turvattava ja taattava niille tarpeelliset resurssit.

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen toteuttama oppilas- ja opiskelijahuoltolain toimeenpanon arviointi toi esiin merkittäviä puutteita ammattiin opiskeleville suunnattujen psykologi- ja kuraattoripalveluiden saatavuudessa sekä opiskelijoiden osallistumisessa opiskelijahuollon suunnitteluun ja toteuttamiseen. Myös AMIS 2018 -tutkimuksen tuloksen tuovat esiin karun tilanteen: tutkimukseen vastanneista vain alle puolet (49 %) ilmoitti saaneensa tarvitessaan apua ongelmiinsa opiskeluhuollosta.

Helsingissä 2.10.2018

Emmi Pentikäinen
Puheenjohtaja
Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry

Juuso Luomala
Pääsihteeri
Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry

Lisätietoja:
- pääsihteeri Juuso Luomala, juuso.luomala@osku.info, 044 977 4014